

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «СПИЩИН ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF SPITSYN v. UKRAINE)**

(Заява № 52411/18)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

07 жовтня 2021 року

Це рішення є остаточним, але може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Спіщин проти України»

Європейський суд з прав людини (П'ята секція), засідаючи комітетом, до складу якого увійшли:

Стефані Моро-Вікстром (*Stéphanie Mourou-Vikström*), Голова,

Йован Ілієвський (*Jovan Ilijevski*),

Арнфінн Бордсен (*Arnfinn Bårdsen*), судді,

та Мартіна Келлер (*Martina Keller*), заступник Секретаря секції,

З огляду на:

заяву (№ 52411/18), яку 29 жовтня 2018 року подав до Суду проти України на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) громадянин України, пан Борис Іванович Спіцин (далі – заявник);

рішення повідомити Уряд України (далі – Уряд) про скаргу на невиконання домовленостей про побачення з дитиною та визнати решту скаргу у заяві неприйнятними;

зауваження сторін;

після обговорення за зачиненими дверима 07 жовтня 2021 року

постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ВСТУП

1. Справа стосується стверджуваного невиконання домовленостей про побачення з дитиною всупереч статті 8 Конвенції.

ФАКТИ

2. Заявник народився у 1965 році та проживає у м. Суми.

3. Уряд представляв його Уповноважений, пан І. Ліщина.

4. Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

5. У 2005 році заявник почав спільно проживати із С. 07 жовтня 2012 року у них народилася дочка. У 2015 році пара розійшлася. Дитина продовжувала жити із С., яка є її матір'ю.

6. 22 червня 2016 року Ковпаківський районний суд міста Суми зобов'язав С. не перешкоджати заявнику у спілкуванні з дитиною та встановив графік регулярних побачень заявника з дитиною. Це рішення набрало законної сили 02 серпня 2016 року.

7. За заявою заявника було відкрито виконавче провадження. Однак воно було закрито 12 вересня 2016 року.

8. 21 жовтня 2016 року заявник звернувся із заявою до поліції про відкриття кримінального провадження щодо С. у зв'язку з невиконанням нею зазначеного рішення суду. Згідно з наявною у Суду інформацією на момент обміну зауваженнями це провадження ще тривало.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СПІЩИН ПРОТИ УКРАЇНИ»

9. У лютому 2017 року заявник подав цивільний позов для встановлення нового графіку його побачень з дочкою.

10. 03 серпня 2017 року Ковпаківський районний суд міста Суми повторно зобов'язав С. не перешкоджати побаченням заявника з дитиною та ухвалив рішення про регулярні побачення заявника із дитиною щовівторка та щочетверга з 16 год 00 хв до 20 год 00 хв і щосуботи з 10 год 00 хв до 20 год 00 хв. Стан здоров'я дитини та її бажання зустрітися із заявником повинні були враховуватися під час побачень, які мали проходити у присутності матері дитини та у місці, попередньо погодженому батьками.

11. 28 вересня 2017 року та 14 червня 2018 року Апеляційний суд Сумської області та Верховний Суд відповідно залишили це рішення без змін.

12. За заявою заявника від 21 серпня 2018 року 03 вересня 2018 року Державна виконавча служба (далі – державні виконавці) відкрила виконавче провадження у зв'язку з рішенням суду від 03 серпня 2017 року.

13. 18 вересня 2018 року державний виконавець ознайомив С. з резолютивною частиною рішення суду від 03 серпня 2017 року. 20 вересня 2018 року він закрити виконавче провадження.

14. 26 вересня 2018 року за заявою заявника державний виконавець відновив виконавче провадження з метою забезпечити майбутні побачення заявника з його дочкою. 09 жовтня 2018 року дитина відмовилася залишатися із заявником. 13 жовтня 2018 року дитина хворіла і не могла зустрітися із заявником. 08 січня 2019 року державний виконавець закрити виконавче провадження.

ВІДПОВІДНА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

15. Відповідні положення національного законодавства наведені в рішенні у справі «Бондар проти України» [Комітет] (*Bondar v. Ukraine*) [Committee], заява № 7097/18, пункти 17 і 18, від 17 грудня 2019 року).

16. Закон України «Про виконавче провадження» від 02 червня 2016 року зі змінами, внесеними 03 липня 2018 року, передбачає, що якщо інша сторона перешкоджає заявнику бачитися з дитиною після закінчення виконавчого провадження, цей заявник може звернутися до державних виконавців із заявою про відновлення виконавчого провадження (частина шоста статті 64-1).

ПРАВО

I. СТВЕРДЖУВАНЕ ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 8 КОНВЕНЦІЇ

17. Заявник скаржився за статтею 8 Конвенції на неналежне виконання органами державної влади домовленостей про побачення з дитиною, встановлених рішенням суду від 03 серпня 2017 року.

18. Стаття 8 Конвенції передбачає:

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.»

A. Прийнятність

19. Уряд доводив, що заявник не вичерпав національні засоби юридичного захисту, оскільки не вимагав вжиття подальших заходів після закриття виконавчого провадження державним виконавцем 08 січня 2019 року.

20. Уряд також стверджував про зловживання заявником правом на подання індивідуальної заяви до Суду, оскільки він переслідував лише свої власні інтереси без належної поваги до інтересів своєї дитини, і не представив повної картини всіх подій, вочевидь, щоб ввести Суд в оману.

21. Насамкінець, Уряд доводив, що заява була явно необґрунтованою, оскільки заявник мав доступ до ефективного процесуального порядку, а національні органи влади вжили всіх заходів для забезпечення права заявника на побачення з його дочкою.

22. Заявник заперечив.

23. Суд вважає, що заперечення Уряду щодо невичерпання національних засобів юридичного захисту тісно пов'язане із суттю скарги заявника. За цих обставин він долучає заперечення Уряду до розгляду скарги по суті.

24. Суд також не вбачає ознак зловживання правом на подання індивідуальної заяви у розумінні підпункту «а» пункту 3 статті 35 Конвенції. Крім того, ця скарга не є ні явно необґрунтованою, ні непринятною з будь-яких інших підстав, перелічених у статті 35 Конвенції. Тому вона має бути визнана прийнятною.

В. Суть

25. Заявник підтримав свою скаргу.

26. Уряд стверджував, що державні виконавці вжили всіх можливих заходів для виконання рішення суду від 03 серпня 2017 року.

27. Суд повторює, що право взаємного спілкування одного з батьків та дитини становить основоположний елемент «сімейного життя» у розумінні статті 8 Конвенції (див., серед інших джерел, рішення у справі «К. та Т. проти Фінляндії» [ВП] (*K. and T. v. Finland*) [GC], заява № 25702/94, пункт 151, ЄСПЛ 2001-VII). Загальні принципи стосовно позитивних зобов'язань держави щодо захисту стосунків між батьками та їхніми дітьми наведені в рішенні у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), заява № 25612/12, пункти 35 – 37, від 24 липня 2018 року з подальшими посиланнями).

28. Беручи до уваги, що позитивне зобов'язання у цій сфері полягає не у досягненні результату, а у вжитті заходів (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 36), Суд має визначити, чи вжили національні органи влади достатні заходи для виконання рішення суду від 03 серпня 2017 року про встановлення домовленостей про побачення з дитиною.

29. Насамперед Суд зазначає, що заява заявника про вжиття заходів примусового виконання рішення не була розглянута з належною ретельністю (див. пункт 12). Крім того, після відкриття державними виконавцями виконавчого провадження їхнє втручання обмежилось ознайомленням з умовами домовленостей про побачення з дитиною (див. пункт 13). Згодом, у відповідь на заяву заявника, державні виконавці відновили виконавче провадження, але по суті лише для того, щоб скласти акти про дві неуспішні спроби провести побачення (див. пункт 14).

30. Суд вважає, що такий обмежений підхід державних виконавців був недостатнім. Ніщо не свідчить, що під час виконавчого провадження органи державної влади коли-небудь розглядали механізми добровільного виконання рішення, наприклад, шляхом розробки комплексної стратегії виконання, у тому числі цільової підтримки дитини (у зв'язку з останнім див. рішення у справі «Ген та інші проти України» [Комітет] (*Gen and others v. Ukraine*) [Committee], заяви № 41596/19 та 42767/19, пункт 66, від 10 червня 2021 року). Залишається незрозумілим, наскільки до процесу могли бути залучені органи опіки та піклування та чи могли бути використані які-небудь засоби врегулювання сімейних конфліктів (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 43).

31. Окрім того, хоча перевага завжди надається добровільному виконанню, незмінна позиція, якої часто дотримуються батьки у таких

справах, може ускладнити таке добровільне виконання та зумовити у певних випадках необхідність застосування пропорційних примусових заходів (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 43 з подальшими посиланнями). Однак ніщо не свідчить про вжиття органами державної влади таких заходів.

32. Суд неодноразово встановлював у справах проти України, що невжиття належних заходів для виконання судових рішень стосовно дітей, є наслідком недостатньо розвинутих законодавчих та адміністративних механізмів, які б могли прискорити добровільне дотримання домовленостей із залученням фахівців органів опіки та піклування. Крім того, наявні механізми не передбачали відповідні і конкретні заходи для забезпечення примусового виконання рішення, яким було встановлено домовленості про побачення, відповідно до принципу пропорційності (див. згадане рішення у справі «Вишняков проти України» (*Vyshnyakov v. Ukraine*), пункт 46; рішення у справах «Бондар проти Україна» [Комітет] (*Bondar v. Ukraine*) [Committee], заява № 7097/18, пункт 36, від 17 грудня 2019 року, «Швець проти України» [Комітет] (*Shvets v. Ukraine*) [Committee], заява № 22208/17, пункт 38, від 23 липня 2019 року та згадане рішення у справі «Ген та інші проти України» (*Gen and others v. Ukraine*), пункт 68). Суд вважає, що ці висновки так само застосовні і до цієї справи.

33. З огляду на ці обставини Суд не вважає, що заявник був зобов'язаний звертатися за відновленням виконавчого провадження після 08 січня 2019 року, як пропонував Уряд. З цього випливає, що заперечення Уряду, яке ґрунтувалося на правилі вичерпання національних засобів юридичного захисту, має бути відхилене.

34. Отже, Суд вважає, що було порушено статтю 8 Конвенції.

II. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

35. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію.»

36. Заявник вимагав 70 000 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

37. Уряд доводив, що вимога заявника була необґрунтованою.

38. Суд вважає, що заявник мав зазнати болю та страждань у зв'язку зі встановленим порушенням. Ухвалюючи рішення на засадах справедливості, як вимагає стаття 41 Конвенції, Суд присуджує заявнику 4 500 євро в якості відшкодування моральної шкоди.

39. Заявник також вимагав 7 720 євро в якості компенсації судових та інших витрат.

40. Уряд стверджував про необґрунтованість цієї вимоги.

41. З огляду на наявні у нього документи та його практику Суд вважає за належне присудити суму у розмірі 1 000 євро в якості компенсації судових та інших витрат і додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику.

42. Суд вважає за належне призначити пеню на підставі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Долучає до розгляду по суті* заперечення Уряду про невичерпання національних засобів юридичного захисту;
2. *Оголошує* заяву прийнятною;
3. *Відхиляє* заперечення Уряду про невичерпання національних засобів юридичного захисту;
4. *Постановляє*, що було порушено статтю 8 Конвенції;
5. *Постановляє* що:
 - (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу:
 - (i) 4 500 (чотири тисячі п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди;
 - (ii) 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат;
 - (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
6. *Відхиляє* решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

РІШЕННЯ У СПРАВІ «СПІЩИН ПРОТИ УКРАЇНИ»

Учинено англійською мовою та повідомлено письмово 07 жовтня 2021 року відповідно до пунктів 2 і 3 Правила 77 Регламенту Суду.

Мартіна Келлер
(*Martina Keller*)
Заступник Секретаря

Стефані Моро-Вікстром
(*Stéphanie Mourou-Vikström*)
Голова